ТЕХНИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ВАРНА

ПРАВИЛНИК
ЗА ПРИЕМАНЕ НА СТУДЕНТИ
В ТЕХНИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ВАРНА
ЗА УЧЕБНАТА 2025/2026 ГОДИНА

ВАРНА

2024

УТВЪРДИЛ:

Ректор на ТУ-Варна:.....

/проф. д-р Драгомир Пл. Димитров/

КОРИГИРАЛ ДОКУМЕНТА:

№	Длъжност	Звание, Име, Презиме, Фамилия	Звено
1	Зам. Ректор УД	доц. д-р инж. Мария Иванова Маринова	Ректорат

СЪГЛАСУВАЛИ ДОКУМЕНТА:

1	Началник УМО	доц. д-р инж. Марияна Георгиева Тодорова	УМО
2	Зам. Декан УД	доц. д-р инж. Мария Иванова Консулова - Бакалова	МТФ
3	Зам. Декан УД	доц. д-р инж. Милена Димитрова Иванова	ЕФ
4	Зам. Декан УД	доц. д-р инж. Кръстин Красимиров Йорданов	КФ
5	Зам. Декан УД	доц. д-р инж. Венцислав Георгиев Николов	ФИТА
6	Директор	доц. д-р инж. Веселин Тодоров Михайлов	КТУ
7	Директор	доц. д-р инж. Свилен Христов Стоянов	ДТК
8	Директор	доц. д-р Елена Колева Ковачева	ДЕПОС

Документът е първоначално приет: с решение на АС на Технически университет – Варна и утвърден с протокол **№ 23 от 29.04.2013 год**.
Данни за последващи актуализации: с решение на АС протокол **№ 30 от 03.02.2014 год**., протокол **№ 31 от 10.03.2014 год**., протокол **№ 37 от 10.11.2014 год**., протокол **№ 42 от 04.05.2015 год**., протокол **№ 5 от 07.12.2015 год**., протокол **№ 14 от 24.10.2016 год**., протокол **№ 17 от 19.12.2016 год**., протокол№ 41 от 22.04.2019 год.ол **№ 24 от 30.10.2017 год**., **№ 34 от 29.10.2018, № 38 от 04.02.2019 г**., № **1 от 26.08.2019 год., протокол № 6 от 28.10.2019 год; протокол № 17 от 01.06.2020 год.; протокол № 33 от 07.06.2021 год**.; протокол **№ 40 от 29.11.2021 год**, протокол **№ 51 от 27.06.2022 год, № 3 от 25.09.2023 год, № 10 от 25.03.2024 год.**

Документът е с последна актуализация: с решение на Академичния съвет на Технически Университет – Варна и утвърден с протокол **№ 15 от 27.05.2024 год**.

Документът **заменя** следния документ от СУК:

№	Наименование	Заменя/Отменя
35	"Правилник за приемане на студенти в Технически университет – Варна за учебната 2024/2025 година "	**Документ 35**

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. (1) Приемането на студенти в Технически университет-Варна (ТУ-Варна) се извършва съгласно „Закон за висшето образование", „Наредба за държавните изисквания за приемане на студенти във висшите училища на Република България" и настоящия Правилник.

(2) Чуждестранни граждани, постоянно пребиваващи на територията на Република България, чужденци от българска народност, постоянно живеещи в чужбина и граждани на държави-членки на ЕС и на Европейското икономическо пространство, както и чужденци, на които е предоставен статут на бежанци, кандидатстват по условията и реда, установени за българските граждани.

(3) Чуждестранни граждани, извън страните-членки на Европейския съюз и Европейското икономическо пространство, се приемат за студенти в Технически университет – Варна в съответствие с „Наредба за държавните изисквания за приемане на студенти във висшите училища на Република България" и Правилник за приемане на чуждестранни студенти в ТУ-Варна.

(4) Лицата, завършили висше образование, субсидирано от държавата и придобили образователно-квалификационна степен "Бакалавър" или "Магистър", не могат да кандидатстват за второ висше образование, субсидирано от държавата, в същата или по-ниска от притежаваната от тях образователно-квалификационна степен.

(5) Лицата, завършили висше образование, несубсидирано от държавата представят документ за начина на финансиране на предходното си образование.

(6) В ТУ–Варна за придобиване на ОКС "Магистър" след ОКС "Професионален бакалавър по…", "Бакалавър" или "Магистър" могат да кандидатстват лица със завършено висше образование, като същите се приемат съгласно „Правилник за приемане на студенти за обучение в ОКС "Магистър", който се публикува ежегодно.

Чл. 2. (1) На основание чл.9, ал.3, т.6, буква "а" „б" от „Закон за висшето образование", Министерски съвет със свое решение утвърждава броя на приеманите студенти – български граждани и граждани на страните-членки на Европейския съюз и на Европейското икономическо пространство по професионални направления и образователно-квалификационни степени, в съответствие с капацитета на висшето училище, на професионалните направления и на специалностите от регулираните професии в него на български език.

Условията за обучение на чужд език се определят съгласно Заповед на Ректора.

(2) Студентите от ТУ – Варна в ОКС "Професионален бакалавър по..." и "Бакалавър" се обучават в редовна, задочна и вечерна форма.

II. КАНДИДАТСТВАНЕ

Чл. 3. (1) Кандидатстването за ОКС "Професионален бакалавър" или "Бакалавър" се извършва чрез подаване на кандидатстудентски документи и класиране въз основа на резултатите от:

а) успешно издържани държавни зрелостни изпити (ДЗИ) по български език и литература, математика, физика и астрономия, история и цивилизация, биология и здравно образование (признава се ДЗИ, положен през периода 2008 – 2025 г.);

б) успешно издържан втори държавен зрелостен изпит (за учениците, които се обучават за придобиване на професионално образование) – средноаритметичната оценка от оценките на държавните изпити за придобиване на професионална квалификация (ДИППК) от съответното професионално направление;

в) електронен кандидатстудентски изпит (тест), проведен в Център по електронно и дистанционно обучение в ТУ – Варна;

г) за специалност „Индустриален дизайн" – Държавни изпити за придобиване на професионална квалификация или портфолио от собствени произведения, съгласно Приложение.9;

д) за специалности „Корабоводене", „Корабни машини и механизми" и „Електрообзавеждане на кораба" – задължително електронен кандидатстудентски изпит (тест), проведен в Център по електронно и дистанционно обучение в ТУ – Варна или кандидатстудентски изпит (тест), проведен извън територията на ТУ – Варна;

е) кандидатстудентски изпит (тест), проведен извън територията на ТУ – Варна.

(2) За обявените планови места могат да кандидатстват всички български граждани, (в т.ч. лица с двойно гражданство, едното от които е българско), които:

а) са завършили средно образование, даващо им право да продължат обучението си във висши училища;

б) не изтърпяват присъда лишаване от свобода към началото на учебната година.

(3) Кандидат-студентите - **лауреати** на национални и международни олимпиади, завършващи средно образование в годината, в която се провежда олимпиадата, носители на медали от олимпийски, световни и европейски първенства се приемат за студенти без конкурсен изпит и извън утвърдения от МОН прием. Лауреати на национални и международни олимпиади по смисъла на чл. 68, ал. 5 от ЗВО и чл. 4, ал. 1 от Наредбата за държавните изисквания за приемане на студенти във висшите училища на Република България, ползват правата еднократно.

(4) Кандидат-студенти, участвали на международни, национални и регионални олимпиади, състезания, конференции през годините на втори гимназиален етап, получават оценки на кандидатстудентски изпит и се класират в съответната специалност, съобразно точките от състезателния протокол. Съответствието се определя по критерии, разработени от Централната комисия при Технически университет-Варна“.

(5) По предложение на ръководител катедри и решение на ФС може да се определи квота за кандидат-студенти, завършили професионални гимназии (ПГ), с които Университетът има сключени рамкови договори. Катедрите дефинират квота и определят специалностите, които трябва да съответстват на профила на обучението в конкретната специалност в ТУ – Варна. Докладите от Декана (Директор на Колеж) се депозират към Зам. Ректор УД до една седмица преди стартирането на ранния прием.

(6) Задължително условие за кандидатстващите за специалности **„Корабоводене”** и **„Логистика на водния транспорт”** е да владеят английски език, което се удостоверява с оценка в дипломата за средно образование или с валиден сертификат за владеене на английски език или с положен изпит (тест) по английски език в ТУ-Варна. Сертификатите се оценяват и признават от комисия, определена със заповед на Ректора на Университета.

Чл. 4. (1) Кандидат-студентите, подаващи документи за кандидатстване в ТУ-Варна, заплащат такса, определена с постановление на Министерски съвет.

(2) От такса за кандидатстване и обучение се освобождават:

- лица, които са кръгли сираци до 25 г. възраст, съобразно чл. 68, ал. 3, т. 4 и чл. 70, ал. 2 от ЗВО и във връзка с чл. 144 от Семейния кодекс.
- лица с трайни увреждания и намалена работоспособност - 70 и над 70 на сто;
- военноинвалиди и военнопострадали;
- лица, които към момента на навършване на пълнолетие са с предприета мярка за закрила по реда на Закона за закрила на детето - настаняване в приемно семейство, социална услуга от резидентен тип или специализирана институция;
- студенти, приети при условия и по ред, определени в акт на Министерския съвет, в случай че в този акт е предвидено такова освобождаване.
- студенти, обучаващи се в професионални направления и защитени специалности с най-висок очакван бъдещ недостиг на пазара на труда, по списък, приет от Министерския съвет по предложение на министъра на образованието и науката

III. КОНКУРСНИ ИЗПИТИ

Чл. 5. (1) Всеки кандидат-студент има право да се яви на кандидатстудентски изпит по:

- „Тест по математика”;
- „Тест по физика”;
- „Тест по общотехническа подготовка”;
- „Тест по български език и литература”;
- „Тест по биология” – валиден само за специалност „Агрономство”;
-„Тест по английски език” – при необходимост за специалности „Корабоводене” и „Логистика на водния транспорт”.

Всички посочени по-горе изпити (без „Тест по английски език”) са валидни за всички специалности, с изключение на специалностите „Социален мениджмънт” и „Индустриален дизайн”.

За специалността „Социален мениджмънт” е валиден само „Тест по български език и литература”

За специалността „Индустриален дизайн” изпитите са:

- представяне на портфолио, съгласно Приложение 9.

(2) Продължителността на всички кандидатстудентски изпити е 2 астрономически часа.

Чл. 6. (1) При провеждането на изпитите се допуска използването на писалка или химикалка (пишещи синьо), черен молив, гума, пергел, триъгълник и др.

На изпитите „Тест по математика” и „Тест по общотехническа подготовка” се разрешава ползването на „Четиризначни математически таблици и формули“ с автори Д. Серафимов, Н. Николов, Г. Коларов, (всички издания).

Само за изпита „Тест по физика” се разрешава използването на калкулатор (но не от мобилно устройство).

Не се разрешава използването на техника за мобилна връзка. Тя временно се съхранява на подходящо място в залата, в случай че се носи. ТУ - Варна не носи отговорност за съхранението ѝ.

(2) Кандидатите нямат право да поставят върху конкурсните си работи писмени или други знаци, нарушаващи анонимността.

(3) При опит за нарушаване на анонимността, преписване, ползване на забранени средства за комуникация или други действия, нарушаващи нормалното протичане на изпита, писмената работа на кандидата се анулира от комисията в залата, която записва върху писмената работа и мотивите си за това. Кандидатът се лишава от по-нататъшно участие в конкурсния изпит.

(4) При неволно нарушаване на анонимността, кандидатът е длъжен да заяви за това. В този случай квесторите вземат комплекта от листове със знака и предоставят на кандидата нов комплект.

(5) Кандидати, положили успешно конкурсен изпит, **докато не са подали кандидатстудентски документи**, съгласно този Правилник, **не са кандидат-студенти и не участват в класиранията.**

Чл. 7. (1) Програмите за „Тест по математика”, „Тест по физика”, „Тест по български език и литература” и „Тест по биология” са в съответствие с изискванията по: математика, физика и астрономия, български език и литература, биология и здравно образование за държавните зрелостни изпити през 2025 г.

(2) Програмите за подготовка, препоръчителната литература и указания са дадени както следва: „Тест по математика” – Приложение 3; „Тест по физика” – Приложение 4; „Тест по общотехническа подготовка” – Приложение 5; „Тест по български език и литература” – Приложение 6; „Тест по английски език” – Приложение 7; „Тест по биология и здравно образование” – Приложение 8, портфолио – Приложение 9.

Чл. 8. (1) Всички кандидатстудентски тестове съдържат 25 въпроса с по 4 отговора, като само един е верен. На сайта на Университета са публикувани примерни тестове.

(2) Оценките от конкурсните изпити се обявяват по шестобалната система с точност до 1 десета.

Чл. 9. (1) Конкурсните изпити са анонимни и се провеждат и оценяват от техническа комисия, назначена със заповед на Ректора на ТУ-Варна.

(2) Електронните кандидатстудентски изпити се генерират автоматично от системата при стартиране на изпита.

(3) Началните часове за провеждане на електронните изпити са:

- Сутрин – 9:00 часа., 11,30 часа
- След обяд – 14:00 часа.

(4) Кандидатите са задължени да се явят на изпит на всяка от заявените дати в Център по електронно и дистанционно обучение в ТУ-Варна не по-късно от 8:30 (11) часа, ако изпитът е преди обяд, и не по-късно от 13:30 часа, ако изпитът е след обяд. Те задължително представят документ за самоличност.

Чл. 10. (1) Кандидатите се регистрират за участие в електронните изпити онлайн чрез сайта **(www.tu-varna.bg)** или в ТУ-Варна. Заявка за явяване на изпит може да бъде направена до 12:00 часа в деня преди изпита.

(2) Регистрираните онлайн кандидати получават на електронната си поща талон за участие в заявения изпит с посочени дата, зала и начален час.

(3) Регистрираните в ТУ-Варна кандидати получават талон за участие в заявения изпит с посочени дата, зала и начален час.

(4) Преди началото на всеки електронен изпит се провежда инструктаж за работа със системата.

(5) В балообразуването участва най-високата оценка, получена от кандидата, независимо от броя на явяванията по един и същи електронен изпит.

Чл. 11. (1) Резултатите от електронните кандидатстудентски изпити се обявяват веднага след приключване на теста.

(2) Резултатите от проведените в ТУ-Варна и изнесените извън Университета изпити се обявяват не по-късно от два дни след тяхното провеждане.

(3) До два дни след обявяване на резултатите от изпита кандидатите, които считат, че е допусната техническа грешка при нанасянето на оценката или при дешифрирането, могат да подадат заявление до Ректора с искане за идентификация на писмената работа.

(4) Комисия, назначена със заповед на Ректора, предоставя за оглед на кандидата неговата писмена работа. При условие, че се открие техническа грешка, Комисията служебно извършва надлежна поправка, за което се съставя съответен протокол.

Чл. 12. Резултатите от конкурсните изпити са окончателни и важат само за годината, в която се провеждат.

IV. ДОКУМЕНТИ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ

Чл. 13. (1) Всеки кандидат-студент лично или чрез друго лице, при спазване на сроковете по този Правилник, подава документи за кандидатстване.

Кандидатстването може да е онлайн чрез сайта (www.tu-varna.bg) или в центъра за КСП на ТУ – Варна. При онлайн кандидатстване се спазва процедурата, описана в електронния портал.

При кандидатстване в центъра за КСП на ТУ – Варна, редът на желаните специалности и данните на кандидатите се въвеждат в компютърната система в тяхно присъствие. Всеки кандидат-студент получава компютърна разпечатка на:

- заявление за кандидатстване с реда на желаните специалности;

(2) Документите за кандидатстване са:

1. Оригинал и копие на диплома за завършено средно образование (или на удостоверение от завършен първи гимназиален етап на средно образование), като оригиналът на дипломата се връща на кандидата веднага след сверяване на копието и неговото заверяване от длъжностното лице, което приема кандидатстудентските документи;

2. Оригинал на документ за самоличност, издаден от Министерството на вътрешните работи на Република България. Документът за самоличност се връща на кандидата веднага, след като длъжностното лице, приемащо кандидатстудентските документи, направи необходимата справка;

3. Декларация, че кандидатът е информиран за заболяванията, противопоказни за желаните от него специалности. **Кандидат-студенти, посочили специалност „Корабоводене", "ЕОК" и специалност „КММ", трябва да представят оригинал и копие на валидно медицинско удостоверение, издадено от едно от здравните заведения, посочени в чл.19, ал.4, т.1;**

4**.** Кандидатите за специалност „Индустриален дизайн" трябва да представят портфолио, което представлява колекция от 5 до 10 авторски творчески разработки (скици, етюди, проекти, рисунки, пластики, макети), които цялостно представят тяхната креативност, умения по рисуване, пространствено мислене, цветова чувствителност, познания за композиция и способност за работа с различни материали и изразни средства. При онлайн кандидатсване файловият формат трябва да е PDF или JPEG / не по-голям от 10 MB/

5. Документ за платена такса за кандидатстване по реда на чл. 4.

Таксата може да се заплати по банков път, Изипей или в ТУ - Варна след компютърната обработка на състезателния картон.

(3) За участие в конкурс за редовно, задочно или вечерно обучение се подава един общ комплект документи.

(4) Всеки кандидат-студент, преди да подпише компютърната разпечатка е длъжен да извърши проверка за правилността на въведената информация. Проверяват се трите имена, ЕГН, редът на посочените специалности, оценките от дипломата (или от академичната справка), формиращи бала за съответните специалности, оценките от държавните зрелостни изпити, ползвани като оценки от съответния конкурсен изпит и заявените конкурсни изпити.

(5) Документи, изпратени по електронната поща се приемат, само при предварително одобрение от служебно лице. Не се приемат кандидатстудентски заявления, които не са попълнени точно или към които не са приложени всички необходими документи.

(6) Университетът не носи отговорност за неблагоприятните последици, настъпили за кандидат-студента, вследствие неправилното попълване на състезателния картон или неизвършена проверка на документите от страна на кандидат-студента.

(7) Кандидат-студент с променено име подава декларация за идентичност на имената.

(8) Допуска се корекция в документите до изтичане на срока за тяхното подаване. За целта кандидат-студентът попълва заявление в ТУ-Варна и получава нова компютърна разпечатка.

(9) След изтичане на установените в настоящия Правилник срокове, не се допуска приемане на нови кандидатстудентски документи и корекции в подредбата на специалностите.

V. ОБРАЗУВАНЕ НА СЪСТЕЗАТЕЛНИЯ БАЛ

Чл. 14. (1) В Приложение 2 е посочено какви конкурсни изпити се полагат, кои оценки от държавни зрелостни изпити се признават като конкурсен изпит и кои са балообразуващите оценки за съответните специалности.

(2) Оценките от успешно положен изпит „Тест по математика", „Тест по физика", „Тест по общотехническа подготовка", „Тест по биология" **(само за специалност „Агрономство"),** се умножават с коефициент 3.

(3) Оценките от държавен зрелостен изпит (ДЗИ) по: „Български език и литература", „Математика", „Физика" „Биология и здравно образование" **(само за специалност „Агрономство")**, „История и цивилизация" **(само за специалност „Социален мениджмънт"),** „Информатика", „Информационни технологии", „Чужд език" (последните три само за специалност **„Софтуерни и интернет технологии"**), оценката от ДИППК (чл. 3, т. 1 б) и успешно положен изпит „Тест по български език и литература", се умножават с коефициент 2.

(4) **Състезателният бал на кандидат-студентите за всички специалности, с изключение на „Индустриален дизайн", „Инженерна екология", "Социален мениджмънт" и "Агрономство", е сума от:**

- най-високата конкурсна оценка от получените оценки в ал.2 и ал.3 от чл.14;
- оценката по „Математика" и средния успех от дипломата за средно образование (или от удостоверение от завършен първи гимназиален етап на средно образование).

(5) **Състезателният бал на кандидат-студенти за специалността „Инженерна екология" е сума от:**

- най-високата конкурсна оценка от получените оценки в ал.2 и ал.3 от чл.14;
- оценката по „Химия и опазване на околната среда" и средния успех от дипломата за средно образование (или от удостоверение от завършен първи гимназиален етап на средно образование).

(6) **Състезателният бал на кандидат-студенти за специалността „Социален мениджмънт" е сума от:**

- най-високата конкурсна оценка от ДЗИ по „Български език и литература", „История и цивилизация" и оценката по „Тест по български език и литература", получени в ал.3 от чл.14;
- оценката по „Български език и литература" / „История и цивилизация" и средния успех от дипломата за средно образование (или от удостоверение от завършен първи гимназиален етап на средно образование).

При кандидатстване за обучение на чужд език се използва оценката по езика на който се е обучавал или ще се обучава кандидата (по-голямата)

(7) **Състезателният бал на кандидат-студенти за специалността „Агрономство" е сума от:**

- най-високата конкурсна оценка от получените оценки в ал.2 и ал.3 от чл.14;

- оценката по „Биология и здравно образование“ и средния успех от дипломата за средно образование (или от удостоверение от завършен първи гимназиален етап на средно образование).

(8) **Състезателният бал на кандидат-студенти за специалността “Индустриален дизайн” е сумата от:**

- Оценката от изпита по теория на професията ; Оценката от изпита по практика на професията / или удвоената оценка от представеното Портфолио;
- средния успех от дипломата за средно образование (или от удостоверение от завършен първи гимназиален етап на средно образование).

(9) Когато в дипломата за средно образование са вписани две оценки по балообразуващия учебен предмет, като едната от тях е от държавния зрелостен изпит, а другата – от курса на обучение, за балообразуваща оценка се счита оценката от държавния зрелостен изпит.

(10) Когато в дипломата за средно образование на български гражданин по съответен учебен предмет не е вписана оценка, която участва в образуването на състезателния бал, лицето полага изпит по този учебен предмет в училище, определено от началника на РУО

VI. КЛАСИРАНЕ НА КАНДИДАТ-СТУДЕНТИТЕ

Чл. 15. (1) В класирането участват всички кандидати, които са издържали успешно конкурсните изпити или състезателният им бал се формира с оценка от държавен зрелостен изпит в дипломата за средно образование.

(2) При класирането няма квоти за мъже и жени, както и за явилите се на различни изпити.

Чл. 16. (1) **Приемът на студенти в ТУ – Варна се извършва на два етапа.**

(2) Свободните места се попълват от незаписани и некласирани кандидат-студенти. За целта всички желаещи да участват в класирането за попълване на свободните места, подават заявление по образец. Кандидатите могат да представят документ за успешно положен аналогичен изпит в друго висше училище. Всеки кандидат удостоверява това с оригинален документ от съответното висше училище.

Чл. 17. (1) Класирането се извършва по реда на посочените от кандидата в състезателния картон желани специалности и форми на обучение и по низходящ ред на бала.

(2) **Класирането се извършва според посочената последователност на шифрите на специалностите, а не по тяхното словесно описание.** Допуснатото несъответствие между шифър и словесно описание не е основание за претенция, че е извършено неправилно класиране.

(3) Кандидатите с равен състезателен бал за последното място се приемат извън утвърдения планов брой за съответната специалност, но в рамките на утвърдения прием за професионалното направление.

Чл. 18. (1) Резултатите от класирането се обявяват от Университета в съответствие със сроковете, посочени в графика и се публикуват на сайта на Университета (www.tu-varna.bg).

(2) Всички кандидат-студенти могат да се запишат в специалността, в която са класирани, при спазване на обявените срокове.

(3) Всички класирани по първо желание, но незаписани в обявените срокове, губят мястото си на класиране и се обявяват за некласирани. Тези кандидати могат да участват в попълването на свободните места след подаване на заявление по образец, без да се гарантира мястото им от предходната класация.

(4) Всички незаписали се и некласирани кандидат-студенти могат да участват в попълване на свободните места, както и да кандидатстват за бройките несубсидирано от държавата обучение.

(5) **Кандидат-студентите са длъжни сами да се информират за отделните класирания и срокове за записване на телефоните на кандидатстудентска информация или на *www.tu-varna.bg*.**

(6) Предоставянето на справки и информация се извършва само от лица, участващи в кандидатстудентския прием, назначени със заповед на Ректора. За неправомерни действия, справки и информация, давани от други лица, ТУ – Варна не носи отговорност.

VII. ЗАПИСВАНЕ НА ПРИЕТИТЕ СТУДЕНТИ

Чл. 19. (1) Записването на новоприетите студенти се извършва със заповед на Ректора.

(2) Приетите студенти се записват съгласно обявените срокове.

(3) Приетите за студенти, които по неуважителни причини не са се записали в определените срокове, губят придобитите студентски права.

(4) Приетите за студенти представят при записването си следните документи:

1. Медицинско удостоверение, издадено от личния лекар за всички специалности. За специалност „Индустриален дизайн" в медицинското удостоверение задължително се посочва и **цветоусещане** (**не се допуска отклонение**).

За всички студенти от специалност **„Корабоводене", „КММ" и „ЕОК"** медицинското удостоверение трябва да е издадено от едно от лечебните заведения от регистъра поддържан от ИА „Морска администрация", съгласно Наредба Н-11 от 30.04.2014 г. за определяне на изискванията за здравословна годност на морските лица в Република България.

За специалността „Корабоводене" не се допуска отклонение в **зрителната острота, а и за трите специалности не се допуска отклонение и в цветоусещането.**

2. Оригинал на документ за самоличност, издаден от Министерството на вътрешните работи на Република България. Документът за самоличност се връща веднага, след като длъжностното лице, записващо студента, направи необходимата справка;

3. Пет снимки формат 3,5/4,5 см.;

4. Документи за записване на нови студенти по образец на ТУ – Варна;

5. Диплома за средно образование – оригинал и копие;

6. Документ за платена семестриална такса за обучение;

7. Декларация, че кандидат-студентът не се е обучавал и в момента не се обучава в същата или по-висока образователно-квалификационна степен от тази, в която се записва.

VIII. ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. За проявена недобросъвестност или неспазване на установения ред при оценяването на писмените работи, обработката на кандидатстудентските документи, класирането и записването на студентите, виновните членове на съответната комисия се наказват по чл.188 от Кодекса на труда. На същите не се изплаща възнаграждение за проверка на писмените работи или хонорар за участие в комисията. Ако извършеното деяние е престъпление, за него се уведомява Прокуратурата за търсене на наказателна отговорност.

§ 2. Кандидат-студентите, представили документи с невярно съдържание, направили опит да дадат невярна информация при попълване на кандидатстудентските си документи или да заблудят приемните комисии или ръководството на Университета, се отстраняват от участие в конкурса и се уведомява Прокуратурата за търсене на наказателна отговорност.

§ 3. При облекчени условия се приемат следните кандидат-студенти, успешно участвали в конкурсните изпити или имащи актуална оценка от ДЗИ:

- класирани с еднакъв бал;
- лица с трайни увреждания и намалена работоспособност 70 и над 70 на сто;
- военноинвалиди и военнопострадали;
- кръгли сираци до 25 г.;
- майки с три и повече деца;
- близнаци, когато са кандидатствали едновременно в едно и също професионално направление и единият от тях е приет.

§ 4. При кандидатстване в Университета, кандидат-студентите български граждани, завършили средно образование в чуждестранни училища, представят диплома, легализирана от РУО.

§ 5. Приетите и записани студенти в случай, че се откажат по собствено желание от обучение в Технически университет-Варна, следва да подадат заявление до Ректора за отписване в срок до 27.06.2025г. или след 30.09.2025г. Ректорът издава заповед за отписване в срок до 15.07.2025г. (за подадените заявления до 27.06.2025г.) или след 15.10.2025г., като внесените семестриални такси не се възстановяват.

§ 6. Кандидати, положили кандидатстудентски изпити в ТУ – Варна, но не представили диплома за завършено средно образование при кандидатстудентския прием, могат да кандидатстват и участват в класиране (след представяне на диплома за завършено средно образование) за попълване на свободните места (ако има такива).

IX. ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. В зависимост от промените в нормативната уредба, ТУ – Варна своевременно ще внесе изменения в настоящия Правилник.

§ 2. Всички въпроси, свързани с приемането на студентите, които не са решени с изрична разпоредба на настоящия Правилник, се решават от Ректора на ТУ – Варна.

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

ЕТАПИ ПО ПРИЕМАНЕ НА СТУДЕНТИ В ТЕХНИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ-ВАРНА ЗА УЧЕБНАТА 2025 / 2026 г.

Електронни тестове в ТУ-Варна	09.2024 – 09.2025
<u>Първи етап на приемане на студенти</u>	
1.Приемане на кандидатстудентски документи в ТУ-Варна	**30.09.2024 г. – 07.05.2025 г.**
2. Обявяване на класирането	**Ежемесечно по обявен график на сайта на ТУ-Варна**
3. Записване	**Ежемесечно по обявен график на сайта на ТУ-Варна - 12.05.2025 г.**
<u>Втори етап на приемане на студенти</u>	
1.Приемане на кандидатстудентски документи в ТУ-Варна	**19.05.2025 – 16.06.2025 г.**
2. Обявяване на класирането	**18.06.2025 г.**
3. Записване	**18.06.2025г. - 27.06.2025г.**
<u>Етап на попълване на свободните места</u>	
Подаване на заявление по образец и документи за попълване на свободните места	**от 27.06.2025**

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

КОНКУРСНИ ИЗПИТИ И БАЛООБРАЗУВАЩИ ОЦЕНКИ ЗА СПЕЦИАЛНОСТИТЕ В ТЕХНИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ВАРНА

<table>
<tr><th rowspan="2">Специалност</th><th colspan="2">Конкурсен изпит</th><th colspan="2">Балообразуващи оценки от дипломата за средно образование или удостоверение от завършен първи гимназиален етап на средно образование</th></tr>
<tr><th>Изпит 1</th><th>Изпит 2</th><th>Оценка 1</th><th>Оценка 2</th></tr>
<tr><td rowspan="2">Индустриален дизайн</td><td>ДИППК **- теория</td><td>ДИППК** - практика</td><td rowspan="2">Среден успех</td><td rowspan="2">-</td></tr>
<tr><td colspan="2">или
творческо портфолио</td></tr>
<tr><td>Инженерна екология</td><td>Един от тестовете по:
Математика, Физика, ОТП,БЕЛ или ДЗИ* по: БЕЛ, Физика, Математика или ДИППК**</td><td>-</td><td>Химия и опазване на околната среда</td><td>Среден успех</td></tr>
<tr><td>Социален мениджмънт</td><td>Тест по БЕЛ или ДЗИ* по:
БЕЛ, История и цивилизации</td><td>-</td><td>Български език и литература или
История и цивилизации</td><td>Среден успех</td></tr>
<tr><td>Софтуерни и интернет технологии</td><td>Един от тестовете по:
Математика, Физика, ОТП, БЕЛ или ДЗИ* по:
Физика, Математика, БЕЛ, Информатика, Информационни технологии, Чужд език или ДИППК**</td><td></td><td>Математика</td><td>Среден успех</td></tr>
<tr><td>Агрономство</td><td>Един от тестовете по:
Биология, Математика, Физика, ОТП, БЕЛ или ДЗИ* по: БЕЛ, Физика, Математика, Биология и здравно образование или ДИППК**</td><td>-</td><td>Биология и здравно образование</td><td>Среден успех</td></tr>
<tr><td>Корабоводене КММ и ЕОК</td><td>Един от тестовете по:
Математика, Физика, ОТП, БЕЛ</td><td>-</td><td>Математика</td><td>Среден успех</td></tr>
<tr><td>Всички останали специалности</td><td>Един от тестовете по:
Математика, Физика, ОТП, БЕЛ
и /или ДЗИ* по:
БЕЛ, Физика, Математика
и /или ДИППК**</td><td>-</td><td>Математика</td><td>Среден успех</td></tr>
</table>

*** Държавен зрелостен изпит**

**** Държавни изпити за придобиване на професионална квалификация**

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

ПРОГРАМА ЗА ТЕСТ ПО МАТЕМАТИКА

1. Действия с рационални числа. Цели и дробни рационални изрази и действия с тях. Корен *n*-ти. Коренуване на произведение, частно, степен и корен. Основно свойство на корените.
2. Линейна функция. Уравнения и неравенства от първа степен с едно неизвестно.
3. Квадратен тричлен. Квадратна функция. Квадратни уравнения и неравенства. Формули на Виет. Биквадратни уравнения.
4. Действия с цели и дробни изрази. Формули за съкратено умножение. Дробни уравнения.
5. Метод на интервалите за решаване на цели и дробни неравенства.
6. Системи от две уравнения от първа или втора степен с две неизвестни.
7. Системи от неравенства от първа или втора степен с едно неизвестно.
8. Уравнения и неравенства, съдържащи модул.
9. Ирационални уравнения и неравенства.
10. Показателна и логаритмична функция. Основни свойства и действия с показателни и логаритмични изрази.
11. Показателни и логаритмични уравнения и неравенства.
12. Тригонометрични функции и връзки между тях. Тригонометрични уравнения и неравенства.
13. Числови редици. Аритметична и геометрична прогресия - свойства, формули за n-тия член, формули за сумата на първите n члена.
14. Успоредни прави – свойства и признаци за успоредност. Перпендикулярни прави. Ъгли.
15. Триъгълник – видове, основни елементи и свойства. Средни отсечки, медиани, височини и симетрали в триъгълник. Забележителн точки в триъгълник – медицентър, ортоцентър, център на вписаната окръжност и център на описаната окръжност.
16. Еднакви и подобни триъгълници – признаци и свойства.
17. Равностранен, равнобедрен и правоъгълен триъгълник – свойства, метрични и тригонометрични зависимости.
18. Синусова и косинусова теорема. Формули за медианите и ъглополовящите на произволен триъгълник.
19. Формули за лице на триъгълник. Връзка между лицата на подобните триъгълници.
20. Описана около триъгълник и вписана в триъгълник окръжност.
21. Успоредник, правоъгълник, ромб, квадрат и трапец - свойства. Средна отсечка на трапец.
22. Четириъгълник, вписан в окръжност и четириъгълник, описан около окръжност - свойства.
23. Формули за лице на триъгълник, успоредник, трапец и други изпъкнали четириъгълници.
24. Окръжност. Допирателна към окръжност.
25. Централен, вписан и периферен ъгъл. Метрични зависимости в окръжност.
26. Правилни многоъгълници.

ПРИЛОЖЕНИЕ 4.

ПРОГРАМА ЗА ТЕСТ ПО ФИЗИКА

1. Електрични заряди. Закон за запазване на електричния заряд. Закон на Кулон. Електрично поле. Интензитет на електричното поле. Електрични силови линии.
2. Енергия на електричното поле. Потенциал на електричното поле. Електрично напрежение. Връзка между интензитет и напрежение. Еквипотенциални повърхнини.
3. Проводник в електростатично поле. Електростатична индукция. Проводник в електростатично равновесие. Екраниране и заземяване на проводници.
4. Диелектрици в електрично поле. Поляризация на диелектриците. Кондензатор. Капацитет на кондензатор. Видове кондензатори.
5. Постоянен електричен ток. Закон на Ом за част от електрична верига. Съпротивление на проводници. Свързване на резистори.Работа и мощност на постоянен електричен ток. Закон на Джаул-Ленц.
6. Странични сили. Електродвижещо напрежение. Видове източници на ЕДН. Вътрешно съпротивление на източник на ЕДН. Закон на Ом за цялата верига.
7. Ток в метали. Механизъм на протичане на тока. Дрейфова скорост. Зависимост на съпротивлението от температурата. Свръхпроводимост.
8. Ток в електролити. Закони на Фарадей. Електролиза.
9. Ток в газове. Ионизация. Волт-амперна характеристика на газов разряд.
10. Полупроводници. Свойства и строеж. Токови носители. Собствена проводимост. Примесна проводимост. P-n преход. Полупроводников диод.
11. Магнитна индукция. Закон на Ампер. Магнитно поле на постоянен ток. Движение на заредена частица в магнитно поле.
12. Електромагнитна индукция. Закон на Фарадей за електромагнитната индукция.
13. Хармонично трептене. Характеристики на трептенията. Сила при хармоничното трептене. Ускорение при хармонично трептене. Енергия на хармонични трептения. Математично и пружинно махало. Затихващи и принудени трептения. Резонанс.
14. Механични вълни. Видове вълни. Скорост, амплитуда, честота и дължина на вълната. Звукови вълни. Инфразвук и ултразвук.
15. Електромагнитни вълни. Спектър на електромагнитните вълни.
16. Разпространение на светлината. Отражение и пречупване. Интерференция и дифракция на светлината.
17. Дисперсия на светлината. Спектри. Инфрачервено и ултравиолетово излъчване. Рентгенови лъчи.
18. Топлинно излъчване. Фотоелектричен ефект. Фотони. Обяснение на фотоефект.
19. Спектър на водородния атом. Модел на Бор. Атомни преходи. Лазери.
20. Атомно ядро. Изотопи. Масов дефект. Енергия на връзката. Радиоактивност - алфа, бета и гама разпадане. Закон за радиоактивното разпадане.
21. Ядрени реакции. Делене на ядрата на урана. Ядрени реактори. Термоядрен синтез.
22. Елементарни частици. Кварки. Фундаментални взаимодействия.
23. Звезди. Ядрен синтез в звездите. Светимост и температура на звездите. Спектрална класификация. Диаграма „спектър-светимост”.
24. Еволюция на звездите. Ядрен стадий, бели джуджета, неутронни звезди, черни дупки.
25. Светът на галактиките. Видове галактики. Закон на Хъбл.
26. Вселената. Основни характеристики на Вселената. Големият взрив.

ПРИЛОЖЕНИЕ 5

ПРОГРАМА ЗА ТЕСТ ПО ОБЩОТЕХНИЧЕСКА ПОДГОТОВКА

Тестът по Общотехническа подготовка включва тестови въпроси от четири области на познанието: „Математика“, „Машинни елементи и техническо чертане“, „Информатика“ и „Електротехника и електроника“.

В раздел **„Математика“** са включени несложни задачи, имащи за цел да проверят способността на кандидат-студентите да правят проостранствени и числови умозаключения, да мислят аналитично и абстрактно.

В раздел **„Машинни елементи и техническо чертане“** са включени въпроси от следните направления:

- изобразяване на машинни елементи;
- оразмеряване на чертежи и скици;
- видове съединения – болтови, нитови, пресови и др.;
- лагери;
- съединители;
- предавки.

За добра подготовка е необходимо да се обърне внимание на предназначението на машинните елементи и особености на конструкцията.

В раздел **„Информатика“** са включени въпроси, свързани с:

- използване на основни програмни продукти (Windows, Word, Excel);
- устройство и действие на главните елементи на компютърните системи;
- основи на програмирането.

В раздел **„Електротехника и електроника“** са включени въпроси от следните направления:

- закони за електрическите вериги;
- свързване на резистори (съпротивления);
- променливотокови вериги;
- електрически измервания;
- основи на електрониката.

ПРИЛОЖЕНИЕ 6

ПРОГРАМА ЗА ТЕСТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

1. БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

- Същност на езиковия текст.
- Текстът в публичното общуване. Научна, художествена, медийна, гражданска и институционална комуникация.
- Жанрова характеристика на текста.
- Информационна функция на текста. Извличане на информация от текста.
- Езикови средства за изграждане на текста.
- Лексикално значение на думата. Пряко и преносно значение.
  Синоними, антоними, фразеологизми
- Граматична норма. Пълен и кратък определителен член. Форми за множествено число на съществителните имена. Съгласуване по число. Речев етикет. Падежни форми на местоименията. Употреба на деепричастията.
- Правописна и пунктуационна норма.
- Употреба на главни и малки букви.
- Слято, полуслято и разделно писане.

2. ЛИТЕРАТУРА

а. Автори и творби

Христо Ботев

- „Майце си“
- „Борба“
- „Елегия“
- „До моето първо либе“
- „На прощаване“
- „Хаджи Димитър“
- „Моята молитва“
- „Обесването на Васил Левски“

Иван Вазов

- „Новото гробище над Сливница“
- „ При Рилския манастир“
- „Българският език“
- „Левски“
- „Кочо“
- „Паисий“
- „Опълченците на Шипка“
- „Дядо Йоцо гледа“
- „Немили недраги“
- „Под игото“

Алеко Константинов

- „Разни хора, разни идеали“
- „Бай Ганьо“
- „Бай Ганьо журналист“

Пенчо Славейков

- „Поет“
- „Ралица“
- „Неразделни“
- „Ни лъх не дъхва над полени“
- „Спи езерото“
- „Докле е младост, златно слънце грей..“
- „Сто двадесет души“
- „Спи езерото“

Пейо Яворов

- „Градушка“
- „Арменци“
- „Заточеници“
- „Хайдушки песни“
- „Стон“
- „Две хубави очи“
- „Две души“

Елин Пелин

- „Ветрената мелница“
- „Самодовските скали“
- „На оня свят“
- „Задушница“
- „Косачи“
- „По жътва“
- „Спасова могила“
- „Занемелите камбани“
- „Чорба от греховете на отец Никодим“
- „Гераците“
- „Андрешко“

Димчо Дебелянов

- „Черна песен“
- „Спи градът“
- „Пловдив“
- „Един убит“
- „Да се завърнеш в бащината къща“
- „Помниш ли, помниш ли…“
- „Аз искам да те помня все така“

Христо Смирненски

- „Стария музикант“
- „Братчетата на Гаврош“
- „Цветарка“
- „Жълтата гостенка“
- „Юноша“
- „Зимни вечери“
- „Приказка за стълбата“

Гео Милев
- „Септември“

Атанас Далчев
- „Прозорец“
- „Стаята“
- „Къщата“
- „Повест“
- „Любов“
- „Към родината“
- „Молитва“

Йордан Йовков
- „Песента на колелетата“
- „Последна радост“
- „Шибил“
- „Индже“
- „По жицата“
- „Албена“
- „Другоселец“
- „Серафим“

Никола Вапцаров
- „Вяра“
- „Пролет (Пролет моя, моя бяла пролет)“
- „Писмо (Ти помниш ли…)“
- „Песен за човека“
- „История“
- „Прощално“
- „Борбата е безмилостно жестока“

Димитър Димов „Тютюн“
Димитър Талев „Железния светилник“
Станислав Стратиев „Балкански синдром“
Йордан Радичков „Ноев ковчег“
Христо Фотев „Колко си хубава“
Петя Дубарова „Посвещение“
Виктор Пасков „Балада за Георг Хених“
Емилиян Станев „Крадецът на праскови“
Елисавета Багряна „Потомка“
Борис Христов „Честен кръст“

b. Литературнотеоретични знания

- Специфика на художествения образ в литературата.
- Литературен герой, лирически „аз“, повествовател.
- Композиция, сюжет, експозиция, завръзка, кулминация, развръзка, епилог, поанта
- Жанр, роман, повест, разказ, фейлетон, сатира, ода, елегия, балада, сонет, лирическа миниатюра, поема.
- Стилистика на художествената реч. Тропи и фигури-епитет, метафора, метонимия, синекдоха, символ, алегория, олицетворение, сравнение, хипербола, литота, оксиморон, инверсия, антитеза, градация, образен паралелизъм, анафора, алитерация, асонанс.

ПРОГРАМА ЗА ТЕСТ ПО АНГЛИЙСКИ ЕЗИК

Граматичен материал, включен в кандидат-студентския изпит по английски език за специалност „СИТ”:

1. Съществително име – род, число, падеж. **The Noun – Gender, Number, Possessive case.**
2. Членуване. **Articles – the Indefinite Article, the Definite Article, the Zero Article.**
3. Прилагателно име. Степенуване на прилагателното. **Adjectives. Comparatives and Superlatives.**
4. Местоимения. Видове и употреба. **Pronouns. Types of Pronouns and Usage.**
5. Наречие. Степенуване на наречията. **Adverbs. Types of Adverbs. The Comparison of Adverbs.**
6. Числително име – бройни и редни. **Quantifiers - some, any, no, (a) little, (a) few. Numerals – Cardinal and Ordinal Numbers.**
7. Предлози. Употреба. **Prepositions. Types of Prepositions and Usage.**
8. Глагол. Видове глаголи (правилни и неправилни). **The Verb. Types of Verbs (Regular and Irregular Verbs). The Imperative.**
9. Словообразуване – представки, наставки, абстрактни съществителни, фразови глаголи. **Word-building. Word-formation Patterns – Prefixes, Suffixes. Abstract Nouns. Phrasal Verbs.**
10. Прости глаголни времена – Сегашно просто време, Минало просто време, Бъдеще просто време. **Simple Tenses - the Present Simple Tense, the Past Simple Tense, the Future Simple Tense.**
11. Продължителни времена - Сегашно продължително време, Минало продължително време. **Continuous Tenses – the Present Continuous Tense, the Past Continuous Tense.**
12. Перфектни времена - Сегашно перфектно време, Минало перфектно време. **Perfect Tenses – the Present Perfect Tense, the Past Perfect Tense.**
13. Начини за изразяване на бъдеще време. **Ways of Expressing Futurity – Be Going To, the Present Simple Tense, the Present Continuous Tense.**
14. Спомагателни глаголи. **Auxiliary Verbs – BE, HAVE, DO.**
15. Модални глаголи. **Modal Verbs.**
16. Страдателен залог. **The Passive Voice. The Causative.**
17. Условни изречения (0,1, 2, 3 вид). **Conditional Sentences – Type 0/1, Type 2, Type 3**
18. Нелични форми на глагола (инфинитив, герундий, причастие) – форми и употреба. **Non-finite Verb Forms – the Infinitive, the –ING form/ the Gerund, the Past Participle.**
19. Видове изречения – просто изречение, сложно-съчинено и сложно-съставно изречение. **Types of Sentences – the Simple Sentence, the Compound Sentence and the Complex Sentence.**
20. Съюзи и свързващи думи. **Connectors and Linkers.**
21. Словоред. **Word Order.**

Лексикален минимум, включен в кандидат-студентския изпит по английски език за специалност „СИТ”:

1. Моят ден (дневен режим, астрономично време). **My Day. Daily Routines. Telling the Time.**
2. Моите отговорности и задължения. **My Responsibilities and Duties.**
3. Хранене и заведения за хранене. **Food and Ordering Food in Restaurants.**
4. Свободно време, хоби, забавления, предпочитания, интереси, **Leisure Time, Hobbies, Entertainment, Preferences, Interests.**
5. Спорт и спортни занимания. Фитнес. **Sports and Fitness. Sports Activities.**
6. Пазаруване (стоки, цени, мерни единици и опаковки). Магазини. Услуги. Облекло. **Shopping and Money (goods, prices, measurements, containers). Shops. Services.**
7. Здраве и здравословен начин на живот. **Health and Healthy Lifestyle.**
8. Човешкото тяло (части на тялото). **The Human Body (Parts of the Body).**
9. Здраве, грижи за здравето (медицински услуги). **Healthcare. Medical Services.**

10. Природа и екология. **Nature and the Environment. Global Issues.**
11. Време, климат, природни явления. **Weather, Climate, Natural Phenomena.**
12. Моята родина и светът. **My Country and the World.**
13. Езици, страни, народи. **Languages, Countries, People and Nationalities.**
14. Световноизвестни културни и исторически забележителности. **World-famous Cultural and Historical Landmarks.**
15. Популярни празници и традиции по света. **Holidays, Customs and Traditions around the World.**
16. Пътуване, ваканция, туризъм. **Travelling, Holidays, Tourism.**
17. Транспорт. Видове транспорт. **Transportation. Means of Transport.**
18. Наука и технологии. **Science and Technology.**
19. Технологии и иновации в 21 век. **Technology and Innovations in the 21st Century.**
20. Образование и обучение. Професии и кариерно развитие. **Education and Learning. Jobs and Career Paths.**

ПРИЛОЖЕНИЕ 8

ПРОГРАМА ЗА ТЕСТ ПО БИОЛОГИЯ

Биология 9. Клас

Биологията наука за живата материя.
Равнища на организация на живите системи. Единство и многообразие на организмовия свят.
Организъм и среда. Абиотични фактори.
Екологията като наука. Същност на екологичните фактори на средата. Среди на живот, екологични фактори и взаимодействие на организмите с тях. Светлината като екологичен фактор. Температурата като екологичен фактор. Водата като екологичен фактор и като среда на живот. Почвата като екологичен фактор и като среда на живот. Въздухът като екологичен фактор и среда за разпространение на организмите. Климатични екологични фактори. Адаптация на организмите към абиотичните екологични фактори.
Организъм и среда. Биотични фактори.
Същност на биотичните фактори. Вътревидови и междувидови взаимоотношения. Адаптация на организмите към комплексното влияние на факторите на средата.
Популация.
Популация и вид – същност и характеристика. Видове, състав и структура на популацията. Численост и свойства на популациите. Динамика на популациите. Раждаемост и смъртност в популациите.
Биоценози (природни съобщества).
Същност и подразделения. Структура на биоценозите. Хранителни взаимоотношения в биоценозите. Екологична ниша. Взаимодействие между популациите в биоценозата.
Екосистеми.
Същност, структура и функциониране. Кръговрат на веществата и поток на енергията в екосистемите. Продуктивност на екосистемите. Изменчивост и развитие на екосистемите. Основни типове екосистеми.
Биосфера.
Произход, същност, структура и развитие. Антропогенната дейност и биосферата. Бъдеще на биосферата. Биосферата, човекът и неговото здраве.
Клетката – основна структурно-функционална единица на организмите.
Клетъчна теория. Химичен състав на клетката. Неорганични вещества – вода и соли. Органични съединения. Въглехидрати – монозахариди, полизахариди. Липиди. Белтъци. Полипептидни вериги. Структура и свойства на белтъците. Биологични катализатори – ензими. Фактори, влияещи върху ензимната активност. Нуклеинови киселини. Дезоксирибонуклеинови киселини. Рибонуклеинови киселини. От молекулите до клетката. Надмолекулни комплекси. Вирусите – на границата между живото и неживото. Вируси – причинители на заболявания. Прокариотни клетки – строеж и функции. Устройство на еукариотните клетки. Обмяна на веществата между клетката и околната среда. Осигуряване на клетката с белтъци. Поемане на частици и отделяне на секрети от клетката. Осигуряване на клетката с енергия. Осигуряване на клетката с програма за съществуване. Хромозоми – носители на клетъчната програма. Клетъчна повърхност.
Процеси, протичащи в клетката.
Клетката – високо автоматизирана лаборатория. Рола на аденозинтрифосфата (АТФ) в енергетиката на клетката. Фотосинтеза. Светлинна фаза. Тъмнинна фаза. Влияние на различни фактори върху фотосинтезата. Разграждане на хранителните вещества в клетката. Биологично окисление. Окислително фосфорилиране. Изграждане на вещества в клетката. Репликация – биосинтез на ДНК. Транскрипция – биосинтез на РНК. Нарушения на метаболизма при човека.
Възпроизвеждане на клетката.
Жизнен път и диференциране на клетката. Клетъчно делене. Митоза. Мейоза.

Биология 10. клас

Равнища на организация на многоклетъчния организъм.

Надклетъчни равнища на организация при животните. Надклетъчни равнища на организация при растенията. Организмът като единно цяло.

Наследственост и изменчивост на организмите.

Развитие на генетиката като наука. Предмет, задачи и основни понятия. Монохибридно кръстосване. Дихибридно и анализиращо кръстосване. Полихибридно кръстосване. Закони на Мендел. Взаимодействие на гените. Взаимодействие на алели на един ген (алелни взаимодействия). Взаимодействия на алели на различни гени (неалелни взаимодействия). Генетика на пола. Свързано унаследяване и кросинговър. Изменчивост. Модификационна изменчивост. Мутационна (генотипна) изменчивост. Генетика на човека. Наследствени болести при човека.

Индивидуално развитие при животните и човека.

Размножаване при животните и човека. Образуване на полови клетки. Оплождане. Индивидуално развитие. Зародишно развитие. Следзародишно развитие. Стареене. Смърт. Хомеостаза. Имунологични механизми на хомеостазата. Дразнимост и реакции при животните. Поведение на животните и човека.

Еволюция на организмите.

Произход на живота. Що е живот? Развитие на идеята за произхода на живота. Съвременни идеи за произхода на живота. Теорията на Дарвин за еволюцията на организмите. Изменчивост, наследственост, изкуствен отбор. Борба за съществуване и естествен отбор. Представи на Дарвин за вид и видообразуване.

Съвременна теория за еволюцията.

Микроеволюция. Елементарни еволюционни събития и сили. Видообразуване Съвременни схващания за видообразуване. Критерии за вид. Съвременни схващания за еволюцията Макроеволюция. Основни насоки и пътища на еволюцията.

Еволюция на човека.

Антропогенеза. Човешки раси.

Доказателства за еволюцията.

Сравнителноанатомични, сравнителнофизиологични, сравнителноембриологични доказателства. Палеонтологични доказателства.

ПРИЛОЖЕНИЕ 9

ПРОГРАМА ЗА ИЗГОТВЯНЕ НА ТВОРЧЕСКО ПОРТФОЛИО

Изисквания, оформление, критерии за оценяване

Творческото портфолио е набор от произведения, изпълнени в предпочитани от кандидат-студентите техники от областта на живописта, графиката, скулптурата и дизайна. От правените през годините скици, етюди, проекти, рисунки от натура, композиции на свободна тематика, пластики, макети, дърворезби и т.н., трябва да се подберат 10 творби, които най-убедително демонстрират определени знания, придобити технически сръчности, креативност, фантазия и интерес към визуалните изкуства. Оценяват се уменията по рисуване, пространственото мислене, цветовата чувствителност, познанията за композиция и способността на кандидатите за работа с различни материали и изразни средства.
Разработките се снимат или сканират и се подреждат в съответния файл, като към всяка работа има кратко описание /заглавие, техника, материал, размери/.
Файловете трябва да са записани във формат PDF или JPEG.
Общият обем на всички файлове не трябва да надхвърля 10 MB.

УЧЕБНА ЛИТЕРАТУРА

ЗА ТЕСТ ПО МАТЕМАТИКА

1. Серафимов, Д., Н. Николов, Г. Коларов. Четиризначни математически таблици и формули (всички издания).
2. Ангелов, В. и др. Справочник по математика (всички издания).
3. Учебници по математика за средните училища (всички издания).
4. Рангелова П., Д. Войникова. Сборник по математика за 12. клас, изд. Коала прес, 2021.
5. Гълъбова Д. Сборник по математика за 8., 9. и 10. клас, изд. Веди, 2019.
6. Коларов, К., Хр. Лесов. Сборник от задачи по геометрия VII–XII клас – част първа , изд. Интеграл, 2015.
7. Коларов, К. и др. Сборник от задачи по алгебра 7–12 клас, изд. Интеграл, 2009.
8. Чакърян, К., Пл. Сидеров, В. Хаджийски. Сборник по математика за 9.-12. клас и кандидат-студенти, изд. Веди, 2015.
9. Генчев Ц. Тестът по математика за кандидат–студенти в ТУ– Варна, 2010–2012.

ЗА ТЕСТ ПО ФИЗИКА

1. Физика и астрономия за 9 клас, М. Максимов, Ив. Димитрова, Булвест – 2000, 2018.
2. Сборник от задачи и тестове по физика и астрономия за 8, 9, 10 клас, М. Максимов, изд. Булвест – 2000, 2009.
3. Сборник от задачи и тестове по физика и астрономия за 8, 9, 10 клас, М. Максимов, изд. Регалия 6, 2019.
4. Физика и астрономия за 10 клас, изд. Анубис, 2019.
5. Физика и астрономия за 10 клас, изд. Булвест, 2019.
6. Физика и астрономия за 10 клас, изд. Педагог, 2019.
7. Физика и астрономия за 10 клас, изд. Просвета, 2019.

ЗА ТЕСТ ПО ОБЩОТЕХНИЧЕСКА ПОДГОТОВКА

Посочената литература ЗА ТЕСТ ПО МАТЕМАТИКА и още:

1. Машинознание – В. Джиджева, Г. Димчев, К. Захариев, Хр. Христов, Техника, 1982.
2. Машинни елементи – Г. Димчев, П. Панайотов, Нови знания, 2008.
3. Машинознание – Ц. Недев, А. Лилов, Софттрейд, 2002.
4. Машинни елементи 1,2,3 част – Г. Димчев, К. Захариев, Софттрейд, 2005.
5. Сандалски, Б. и колектив, Техническо чертане, изд. Софттрейд, София, 2008.
6. Сандалски, Б., Ел. Златанова, Техническо чертане със задачи и въпроси за професионалните гимназии и училища /9-10 клас/, София, СОФТТРЕЙД, 2007.
7. Сандалски, Б., П. Горанов, Г. Динев, И. Ценколовска, Приложна геометрия и инженерна графика (Дескриптивна геометрия конструкторско документиране (с допуски и сглобки), изд. Софттрейд, София 2006.
8. Гроздева, М., В. Бойчева, Техническо чертане и документиране, изд. Нови знания, София, 2007.
9. Георгиева, В., Учебна тетрадка – сборник по техническо чертане, изд. Софттрейд, София, 2002.
10. Сандалски, Б., С. Венков, Приложна геометрия и инженерна графика – II част (Конструкторска документиране), Аскони - издат, София, 2002.
11. Сандалски, Б., Ел. Златанова, Машинно чертане с допуски, сглобки и технически измервания, изд. Софттрейд, София, 1999.
12. Максимов М., И. Димитрова, Физика и астрономия, 10 клас, Булвест 2000.
13. Несторова, Р. Несторова, Р. Електротехника. С. Просвета. 2003.
14. Ананиев, Л., П. Мавров. Основи на електротехниката. С. Техника. 2000.
15. Евдокимов, Ф. Теоретични основи на електротехниката. С. Техника. 1979.
16. Ананиев, Л., Е. Николова. Електротехника. С., Нови знания, 2011.
17. Атанасова, Н. Електротехника и електроника. изд. Камея Груп ЕООД, София, 2016.
18. Златанов, И., М. Бечева. Електротехника е електроника. Матком, София, 2003.
19. Шишков, Ат. Електроника. С.: ТЕХНИКА, 1988.
20. Шишков, Ат. Електронни елементи. С.: НОВИ ЗНАНИЯ, 2003.
21. Гадавелов, А. Градивни елементи. С.: НОВИ ЗНАНИЯ, 2003.

22. Бобчева, М. Промишлена електроника. С.: ТЕХНИКА, 2001.

23. Тренков, Й. Енциклопедия на електрониката, том1 Елементи и технологии. С., Нови знания, 2010.

24. ЕЛЕКТРОНЕН УЧЕБНИК ПО ИНФОРМАТИКА ЗА 8. КЛАС, проф. Красимир Манев, проф. Нели Манева, Велислава Христова, ISBN: 978-619-7243-21-5, Изкуства, https://izkustva.bg/i8.php

25. Информатика за 8. клас, Красимир Манев, Нели Манева, Велислава Христова, Изкуства, ISBN: 978-619-7243-21-5 Велислава Христова, Изкуства, ISBN: 978-619-7243-21-5

26. ЕЛЕКТРОНЕН УЧЕБНИК ПО ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ ЗА 8. КЛАС, проф. Красимир Манев, проф. Коста Гъров, проф. Нели Манева, Стефка Анева, Елена Тодорова, Димитър Данаилов, Изкуства, ISBN: 978-619-7243-23-9

27. Информационни технологии за 8. клас, Красимир Манев, Коста Гъров, Нели Манева, Стефка Анева, Елена Христова, Димитър Данаилов, Мартин Иванов, Изкуства, ISBN: 978-619-7243-23-9

28. ЕЛЕКТРОНЕН УЧЕБНИК ПО ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ ЗА 9. КЛАС, проф. Коста Гъров, доц. Стефка Анева, доц. Генчо Стоицов, Елена Тодорова, Димитър Данаилов, Изкуства, ISBN: 978-619-7243-53-6, https://izkustva.bg/it9.php

29. Информационни технологии за 9. клас, Коста Гъров, Стефка Анева, Генчо Стоицов, Елена Тодорова, Димитър Данаилов, Изкуства, ISBN: 978-619-7243-53-6

30. ЕЛЕКТРОНЕН УЧЕБНИК ПО ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ ЗА 10. КЛАС, проф. Коста Гъров, доц. Стефка Анева, доц. Генчо Стоицов, Елена Тодорова, Димитър Данаилов, Изкуства, ISBN: 978-619-7243-63-5

31. Информационни технологии за 10. КЛАС, Коста Гъров, Стефка Анева, Генчо Стоицов, Елена Тодорова, Димитър Данаилов, Изкуства, ISBN: 978-619-7243-63-5

ЗА ТЕСТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

1. Ангелова, Зл. Тестове по български език за кандидат-студенти. Изд. Димант 2015
2. Ангелова, Зл. Тестове по български език за кандидат-студенти. Изд. Димант 2015
3. Андрейчин, Л. Константин Попов, Стоян Стоянов. Граматика на българския език. Изд. Просвета 2020
4. Атанасова Ст. Българската литература от Христо Смирненски до Димитър Талев: Помагало за самоподготовка на зрелостници и кандидат – студенти. Изд. Коала Прес 2010
5. Банова, М. Николова, Р. Учебен правописен речник на българския език. Изд. Бан Мар 2015
6. Беров, Т. Речник на литературните термини. 2000
7. Борисов, Б. Правопис и пунктуация на българския език - основни правила. Изд. Просвета 2011
8. Василев, С. Българска литературна класика. Анализи и интерпретации. Изд. Слово
9. Велкова-Гайдарджиева, Ант. Литературнокритически прочити. Изд. Слово

10. Георгиев, Св. Как да станем грамотни: Правописни правила, упражнения и тестове. Изд. Персей 2017
11. Георгиев, Св. Цялостна подготовка по български език - Правила и упражнения по правопис, граматика и пунктуация. Изд. Персей, 2016
12. Георгиев, Св. Цялостна подготовка по български език за матура и кандидат-гимназисти, зрелостници и кандидат-студенти. Изд. Персей 2013
13. Димитрова, Елка. Нови анализи на литературни творби: За кандидат-студенти - втора част. Изд. Дамян Яков, 2004
14. Желязкова, Д. Езиковата култура на българина. Тестове и правила. Изд. Маркос, 2020
15. Костадинова, М. 410 задачи в 10 теста по български език и литература за зрелостници и кандидат-студенти. Изд. Летера 2008
16. Игов, Св. Кратка история на българската литература. Изд. Захари Стоянов, 2005
17. Илиева, М. Радев, Р. Тестът и текстът. Изд. Словена 2003
18. Илиева. М. Тестове по български език за кандидат-студенти. Изд. Славена 2006
19. Официален правописен речник на българския език. Изд. Просвета 2012
20. Върбанова, П. Как се пише? Основни правила за езикова грамотност (второ, преработено и допълнено издание). Изд. БГ Учебник 2020
21. Пашова, М. Граматика на съвременния български език. Изд. Изток-Запад, 2014
22. Петрова, Ст. Правопис и пунктуация в българския език. Изд. Скорпио 2016
23. Станчева, Р. Михайлова В. Българският език в правила и задачи. Изд. Просвета. 2013
24. Стефанов, В. Панов. Ал. Основни проблеми в българската литература. Изд. Диоген 2007
25. Стойкова, М., Иванова Д. Тестове за функционална и езикова грамотност. Изд. Литера Ико, 2016
26. Томанова, М. Ганчева.Ж. Да пишем правилно. Последни промени и чести затруднения в правописа. Изд. Просвета 2013
27. Чернева, В. Практическа граматика по български език. Нови правила. Изд. Коала Прес 2020
28. Чернева, В. Практическа граматика по български език. Нови правила. Изд. Коала прес 2020

ЗА ТЕСТ ПО АНГЛИЙСКИ ЕЗИК

Учебници и помагала, използвани от V до XII клас на СОУ:

Solutions, New Headway / Headway,Oxford University Press; ***Focus for Bulgaria,*** *Longman* или друга система до ниво Upper-intermediate включително.

Практически граматики с упражнения и отговори.

Различни сборници с упражнения за подготовка за зрелостен изпит по английски език.

Английско-български речник (не по-малко от 12 000 думи).

ЗА ТЕСТ ПО БИОЛОГИЯ

Учебник по биология и здравно образование за **9 клас** на СОУ, задължителна подготовка , както следва:

1. Мария Шишиньова, Любомир Спасов, Мариела Оджакова, Петър Йотовски, Анели Неделчева, А. Асенова, И. Враджалиева, О. Русинова, Л. Банчева. Биология и здравно образование. Анубис. 2018.

2. Владимир Овчаров, Огнян Димитров, Камелия Йотовска, Мариана Христова, Таня Димитрова Биология и здравно образование. Булвест-2000. 2018.

3. Майя Маркова, Донка Стрелчева, Ренета Петкова. Биология и здравно образование 2018.

4. Наташа Цанова, Снежана Томова. Биология и здравно образование. "Педагог 6". 2018.

5. Василий Ишев, Маргарита Панайотова, Ирина Михова-Нанкова. Биология и здравно образование. "Просвета АзБуки" 2018.

10 клас:

1. Владимир Овчаров, Камелия Йотовска, Мариана Христова, Таня Димитрова. Биология и здравно образование. Булвест-2000. 2019.

2. Мария Шишиньова, Анели Неделчева, Ася Асенова, Ирина Враджалиева, Лиляна Банчева. Биология и здравно образование. "Анубис". 2019.

3. Наташа Цанова, Снежана Томова. Биология и здравно образование. "Педагог 6". 2019.

4. Василий Ишев, Златка Ваклева, Лилия Боева. Биология и здравно образование. "Просвета АзБуки" 2019.

5. Ценка Часовникарова, Даниела Симеоновска, Мира Славова, Ренета Петкова. Биология и здравно образование. "Просвета" 2019.